Het Logboek van de Vakman

De pragmatische economie van Jan Stukadoor en het verweer tegen de Internationale (1872)

Een structurele deconstructie van een 19e-eeuws arbeidersmanifest.

Gemini Notebook

“De philanthropie kan slechts den arme te hulp komen. De werkman moet door eigen krachten tot een beteren toestand geraken.”

DE STEM: JAN STUKADOOR

De nuchtere, gematigde vakman.

HET FILTER: J.J. CREMER

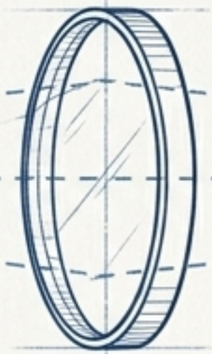

De gegoede burgerij die een anti-communistische boodschap wil versterken.

HET DOELWIT: DE ARBEIDERSKLASSE

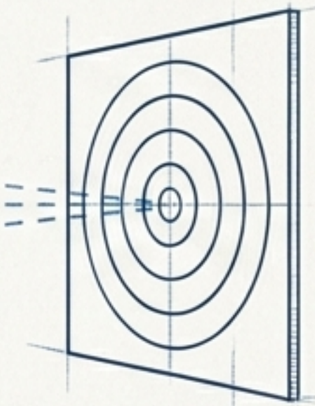

Het waarschuwen van de ontevreden arbeider tegen radicale stromingen.

Het document is geen puur egodocument, maar een strategische publicatie verpakt als een persoonlijke briefwisseling.

Gemini Notebook

De Aanleiding: Een Persoonlijk Conflict

De Aanval

Piet beschuldigt Jan van opschepperij over zijn huishoudboekje en wantrouwt zijn motieven richting zijn kameraden. Hij noemt Jan een ‘zeur’ en een ‘kind’.

De Verdediging

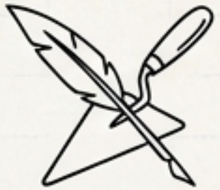

Jan voelt zich in zijn eer aangetast. Zijn antwoord begint als een kleinburgerlijke verdediging van zijn gezin, maar ontpopt zich tot een breed politiek manifest.

> Als ik je niet voor een eerlijk kammeraad hiew dan zweeg ik, maar nou wil ik niet zwijgen...

Gemini Notebook

Misvatting 1: Het Budget en de Kanarie

De Aanklacht vs. De Werkelijkheid

	De Aanklacht (Piet)	De Werkelijkheid (Jan)
Gezinsgrootte	Jan rekent voor 8 personen, plus nog een luxe kanarie.	Het budget is voor 7 personen inclusief de vogel ('acht met de kanarie mee').
Kosten van de Vogel	Een nutteloze luxepost.	Kost slechts 1,5 cent per week aan zaad.
Het Weekloon van 9 Gulden	Jan vindt 9 gulden royaal en hemelt zichzelf op.	Jan erkent dat het krap is ('Accoord!'), maar stelt dat hij overkomt dankzij onzichtbare factoren, niet door een overvloedig loon.

Gemini Notebook

De Economische Motor: De Huishoud-Hefboom

“Zij werkt meer as meer, en maakt van één gulden twee”

Jan betoogt dat macro-economische armoede deels wordt opgevangen door micro-economisch management. Een hoog loon is nutteloos zonder een sterke interne economie.

Gemini Notebook

Misvatting 2: De Vrouw als Kapitaal vs. De ‘Slons’

Jan verwerpt Piets aanname dat hij alle arbeidersvrouwen als slordig bestempelt, maar trekt een harde grens tussen effectieve en destructieve huishoudens.

De Vakvrouw (Jans / Neeltje)	De ‘Slons’ (Teun van Van E.)
Kenmerk: Gezond beheer, genereert extra inkomsten, houdt het huishouden draaiende.	Kenmerk: Structureel wanbeheer (‘armoe en averij’).
Resultaat: Rondkomen met 9 gulden.	‘Dan is er armoe, al verdienden ze achttien gulden in plaats van negen.’

Gemini Notebook

Misvatting 3: De Duivel van de Drank

Jan weigert zijn kameraden als ‘zuiplappen’ te schandaliseren. Een borrel af en toe mag.

Drie borrels maken een roggetje!

Structureel drankgebruik is echter een ‘pest’ waar onredelijk veel aan wordt ‘versplendeerd’ (verspild). Het is een directe aanslag op het huishoudbudget huishoudbudget en voedt de schijnarmoede.

Gemini Notebook

De Echte Vijand: Het Abstracte Gevaar

De Illusie

Waarom rekende Jan zijn budget voor? Om op te scheppen? Nee.

Ik heb met mijn domme verstand alleen maar willen zeggen, hoe dom ik het ding vind dat ze: de I n t e r n a t i o n a l e noemen.

De Kern

Om aan te tonen dat de extreme oplossingen van radicale groeperingen onnodig en gevaarlijk zijn.

Jan is niet per se tevreden met de status quo, maar is bang dat arbeiders worden opgeruid om het onmogelijke te eisen.

Gemini Notebook

Twee Wegen voor de Werkman

Stroming	De Internationale (Radicaal)	Nationale Werkmansvereenigingen (Pragmatisch)
Methode	Opruing en onredelijke eisen.	Aansluiten bij nationale bonden, overleg over ‘redelijkheid’.
Doelwit	Gelijkheidsideaal (‘maatjes-egaal’).	Beter over de brug komen, zonder de rijken onredelijk te belasten.
Jan’s Oordeel	‘Dom en onmogelijk’	‘Recht moeten we hebben, niet meer en niet minder.’

Jan gelooft dat de rijken ‘best betalen kunnen’, maar alleen via de rechte weg van formele vereniging, niet via revolutie.

Gemini Notebook

Macro-economisch Inzicht: De Emigratie-Pomp

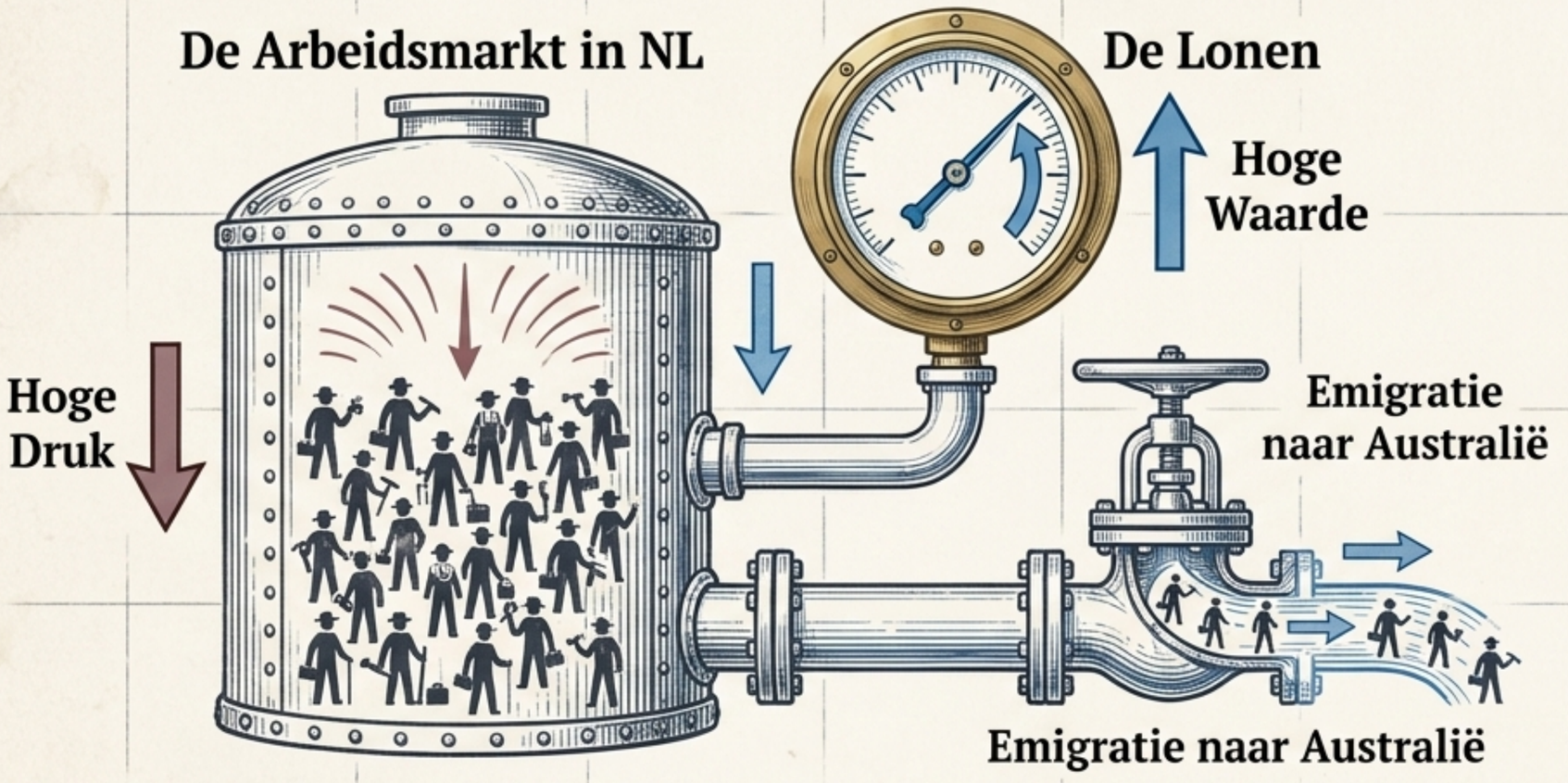

Jan stelt voor dat de Staten-Generaal emigratie faciliteert. Als velen vertrekken, ontstaat er schaarste op mett schaarste op de lokale arbeidsmarkt.

“Dan dunde het hier wat op, en zouden de bazen wat minder volk kunnen krijgen en wat beter over de brug moeten komen.”

Gemini Notebook

De Pragmatische Formule van Jan Stukadoor

Interne Controle
(Micro)

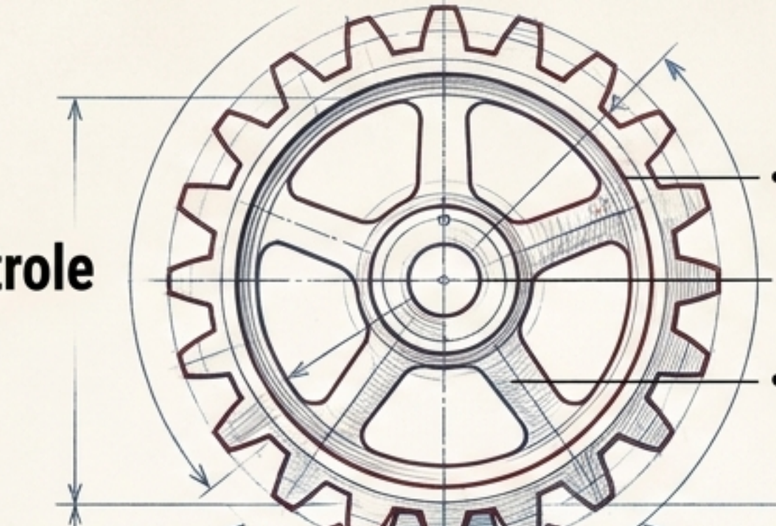

- **Zuinigheid** (1,5 cent kanariezaad)
- **Nuchterheid** (Geen geld versplenderen aan drank)
- **Vlijt** (De vrouw als economische multiplier)

Externe Druk
(Macro)

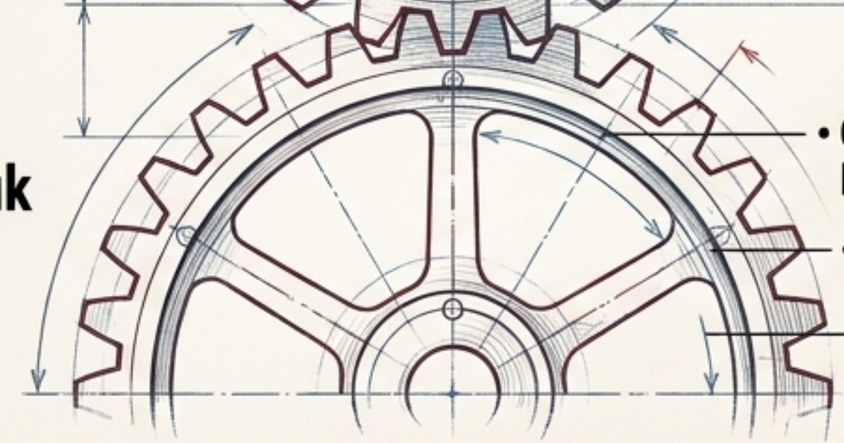

- **Onderwijs** ("Van de scholen moeten onze kinders het hebben")
- **Organisatie** (Aansluiten bij Nationale verenigingen)
- **Schaarste creëren** (Emigratie)

Zelfverheffing is een tweetrapsraket. Interne discipline creëert de stabiliteit die nodig is om externe, structurele eisen (beter onderwijs, hogere lonen) via vreedzame wegen af te dwingen.

Gemini Notebook

Vooruit in de Gerechtigheid

Jan Stukadoor was geen slaafse arbeider, noch een blinde revolutionair. Hij was het toonbeeld van de opkomende, zelfbewuste Nederlandse vakman: wars van utopieën, verankerd in de realiteit, en strategisch op zoek naar een eerlijk deel van de welvaart.

“Ik wil geen klagen in onredelijkheid, geen gemor en gemopper, maar vooruit in de gerechtigheid! ... Leve de Neerlandsche jongens!”

Jan Stukadoor

Gemini Notebook